

Globalt schackspel

Tänk positivt, den svala och regniga försommaren är perfekt för en introspektiv ”reality check”. Och när man sedan fört ett uppriktigt samtal med sig själv kan det vara värt att rikta motsvarande kalla blickar på stormaktspolitiken. Varför lyckas eller misslyckas jag? Varför är världen full av motsättningar och mänskligt lidande? I bägge fallen handlar det om en samverkan av ett antal ofta motstridiga processer, vars drivkrafter vi endast delvis kan påverka och vars konsekvenser ofta är slumpmässiga.

På individnivå brukar de flesta skylla på omvärlden om något gått fel och ta åt sig hedern om lycka stått en bi. På samma sätt är det som bekant också i stormaktspolitiken. Ett skolexempel på detta är den pågående krisen i Ukraina. Varken Ryssland eller EU är redo att medge att man gjort allvarliga misstag och att en fredlig lösning skulle kräva konkreta eftergifter av båda parter.

Dessvärre torde vi få vänta en god stund på dessa eftergifter. EU är ännu länge upptagen av sina ekonomiska bekymmer och sin därmed sammanhängande invandrarfientlighet. Ryssland bearbetar sitt postimperieella trauma med ett föga konstruktivt vapenskrammel. Samtidigt tvingas Förenta staterna fästa allt större uppmärksamhet vid Kina, vars förbluffande snabba tillväxt och omvandling till en regional stormakt redan har ökat den militära spänningen i Sydostasien.

En central fråga i detta globala schackspel är onekligen hur Förenta staterna flyttar sina pjäser. Efter fiaskona i Afghanistan och Irak har amerikanerna stegvis valt en mer avvaktande politik i Mellanöstern. Följderna av detta ser vi som bäst i Syrien och Libyen, vars kaotiska inbördeskrig har drivit miljontals oskyldiga människor på flykt.

En orsak till amerikanernas reträtt är den besvärliga insikten om att det inte går att omvandla diktaturer till demokratier med vapenmakt. Men i bakgrunden finns framförallt ekonomiska och strategiska överväganden. Krigen i Afghanistan och Irak tärde betänkligt på Förenta staternas ekonomi och är en uppenbar orsak till den nu pågående defensiven. Dessutom håller landets utvinning av skifferolja och -gas på att göra amerikanerna oberoende av Mellanösterns energikällor, vilket också har minskat deras behov styra utvecklingen i regionen.

Amerikanerna har alltså ett betydande vapenteknologiskt försprång men det finns tydliga tecken på att kineserna i snabb takt håller på att hinna ikapp dem. Allt detta talar för att amerikanerna framöver kommer att koncentrera sina militära resurser alltmer på vapenteknologisk utveckling och en entydigare arbetsfördelning med sina allierade i Europa och Asien.

Vad betyder detta för Nato och EU inklusive Finland? Ett positivt scenario kunde vara att den vapenteknologiska upprustningen ger vind i seglen också åt andra innovationer, som förbättrar vår produktivitet och säkrar vår samhällsform. Men visst finns det också andra möjliga konsekvenser ...

Henrik Meinander, HBL 24.6.2015